

Ярошевська Т.В.

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-
правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ

Наразі в умовах війни нашої держави з російськими окупантами й інноваційний прогрес, і переваги України на полі бою залежать у тому числі від ступеня залучення результатів технологій з використанням штучного інтелекту. Даючи відсіч російській агресії, Україна почала використовувати широкий спектр інноваційних технологій зі штучним інтелектом. Завдяки цьому українські військові отримали низку переваг на полі бою, які не були б доступні без застосування цієї важливої сфери. Це встановлює нові виклики перед системою з правового регулювання сфери з використання штучного інтелекту та спонукає до впровадження у військову справу інноваційні цифрові технології [1, с. 435].

Для України штучний інтелект є досить новим явищем. Тому норми з чітким правовим визначенням щодо правового врегулювання правовідносин у сфері штучного інтелекту практично відсутні у чинному національному законодавстві, проте Україна також поступово прямує у цьому напрямку.

Так, 2 грудня 2020 року Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, у якій дається розроблений план дій для вдосконалення цієї сфери та визначається поняття «штучний інтелект». Наразі в Україні відбуваються реформаційні тенденції й у цивільному законодавстві, зокрема, 17 липня 2019 р. була затверджена Постанова КМУ «Про утворення робочої групи щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України» та була розроблена Концепція щодо оновлення положень ЦК України, в якій пропонується перегляд деліктних норм, передбачених Главою 82 цього Кодексу. Також наразі в Україні існує секторальне регулювання сфери штучного інтелекту. Зокрема, питання автоматизованої обробки даних врегульовує Закон України «Про захист персональних даних».

Як зазначає головний спеціаліст експертного комітету з питань розвитку сфери штучного інтелекту Міністерства Цифрової трансформації України Володимир Бегей [2], в Україні серед основних законодавчих актів, які визначатимуть правовий статус штучного інтелекту і його застосування має буди закон, який є аналогом європейського Акту про штучний інтелект. Адже удосконалення законодавства у сфері

застосування штучного інтелекту є однією з вимог щодо інтеграції України до країн-членів Європейського Союзу. Втім, як вважає експерт, безпосередня імплементація цього акту у вітчизняне законодавство є справою досить складною та тривалою, а тому потребуватиме багато досліджень та часу.

Отже, наразі в Україні відсутнє комплексне законодавче регулювання сфери з використання технологій зі штучним інтелектом, але за участі представників профільного бізнесу, освітян та науковців з експертного комітету при Міністерстві Цифрової трансформації була розроблена та презентована Дорожня карта з регулювання штучного інтелекту в Україні. Саме вона допоможе українським компаніям підготуватися до ухвалення Закону про штучний інтелект, який буде аналогом відповідного законодавчого акту Європейського Союзу. Адже в Україні штучний інтелект щодня розвивається, тому ціль правового врегулювання цієї сфери – створення безпечного середовища, у якому штучний інтелект допомагатиме суспільству, а не створюватиме додаткові загрози.

Загальновідомо, що використання штучного інтелекту у військовій справі має і переваги, і недоліки. Так, технології зі штучним інтелектом можуть надати військовим значні переваги, аналізуючи та обробляючи величезні обсяги інформації у режимі реального часу, покращуючи обізнаність Збройних Сил України про ситуацію та, таким чином, зменшуючи ризик втрат. Військове застосування технологій зі штучним інтелектом охоплює спостереження та різні види розвідки, логістики, гуманітарної допомоги, наслідки стихійних лих тощо. Однак технології зі штучним інтелектом можуть бути небезпечними й мати такі загрози як, наприклад, зловживання у роботі з отриманою інформацією, збої у програмному забезпеченні, порушення безпеки тощо. Ці загрози можуть мати серйозні наслідки як для окремих людей, так і для суспільства в цілому. Зокрема, збої у програмному забезпеченні можуть спричинити аварійні ситуації, нашкодити здоров'ю людині чи тварині, пошкодити майно тощо. При тому буде важко встановити відповідальну особу за ці дії, оскільки відповідальними за шкоду можуть бути й розробники, й оператори, й користувачі та інші зацікавлені особи.

Тому потрібно ще раз наголосити на тому, що кожна людина повинна розуміти, що технологія з використанням штучного інтелекту – це перш за все робототехніка, і наразі однією з головних та масштабних проблем з використання цієї робототехніки є відсутність тієї особи, яка буде нести відповідальність у випадку помилки, як це відбувається на полі бою. Коли вбивство доручається машині, то незрозуміло, хто у такому разі буде нести відповідальність, і наразі ця проблема законодавчого врегулювання є актуальною та відкритою. А тому, створення спеціального вітчизняного законодавства, що буде ефективно регулювати відповідальність та гарантувати справедливість у суспільстві, де

використання цифрових технологій зі штучним інтелектом стає все більш поширеним, є важливим кроком для розвитку національної правової системи.

Таким чином, у світлі швидкого розвитку технологій з використання штучного інтелекту є важливим питанням адаптації правової системи України до законодавства країн ЄС. Це вимагає комплексного підходу, який включає розробку нових законодавчих актів, забезпечення міжнародної співпраці, встановлення принципів відповідальності та підготовку фахівців для забезпечення ефективного регулювання цієї важливої сфери [3, с. 9].

Наразі для України питання правового регулювання у сфері використання технологій зі штучним інтелектом та відшкодування шкоди, яка може бути спричинена від цього використання потребує вдосконалення. Тому для адаптації національної правової системи до законодавства країн-членів Європейського Союзу та у тому числі перемоги нашої держави проти російських окупантів, доцільно удосконалити правове регулювання відносин у сфері використання технологій зі штучним інтелектом, застосовуючи позитивний досвід європейських країн у цій важливій сфері.

Отже, у результаті дослідження, виконаного на основі фахівців зі сфери створення та використання технологій зі штучним інтелектом, розвитку новітніх цифрових технологій, можна зробити наступні висновки:

1. Звертається увага на те, що у світлі швидкого розвитку цифрових технологій, адаптація правової системи України до законодавства європейських країн є актуальним та важливим питанням. Це вимагає комплексного підходу, який включає розробку нових законодавчих актів, встановлення принципів відповідальності, забезпечення міжнародної співпраці та підготовку фахівців для забезпечення ефективного регулювання цієї сфери.

Для України правове регулювання у сфері використання технологій зі штучним інтелектом та відшкодування шкоди, спричиненої цим використанням, потребує вдосконалення. Тому нагальним питанням є створення законодавчої бази у цій важливій сфері та врегулювання проблемних питань стосовно відповідальності за використання штучного інтелекту. Для розвитку національної правової системи та розв'язання цього питання доцільно застосувати саме позитивний досвід європейських країн у цій сфері [4, с. 170].

2. Технології з використанням штучного інтелекту стрімко розвиваються і їх потенціал застосування розширюється. Проте спостерігаючи за швидкими тенденціями трансформації сучасних технологічних процесів, потрібно усвідомлювати й аналізувати не тільки позитивні результати використання технологій зі штучним інтелектом, а й виявляти негативні наслідки та наміри такого використання.

3. Звертається увага на те, що наразі однією з масштабних та головних проблем з використання технологій зі штучним інтелектом є відсутність тієї особи, яка буде нести відповідальність у випадку несправності такої робототехніки чи її неправильне використання в умовах війни, що може чинити шкоду цивільному населенню та призвести до непередбачуваних наслідків. Така відповідальність повинна бути також і на міжнародному рівні, бо зі сторони окупаційних військ автономна зброя вже давно використовується проти мирного населення України. Також наголошено на тому, що при розробці технологій зі штучним інтелектом у військових умовах важливо врахувати такі етичні принципи як: безпечне використання, повага до людської гідності, захист персональних даних.

Список використаних джерел:

1. Ярошевська Т. В. Шляхи вдосконалення національного законодавства у сфері інтелектуальної власності: аналіз реформи та концепція відродження України у післявоєнний час. *Науковий вісник ДДУВС*. 2022. Спеціальний випуск № 2. С. 435-442.
2. Володимир Бегей. Законодавче регулювання використання штучного інтелекту: Україна та Світ. URL: <https://university-blog.lnu.edu.ua/story-15/>
3. Ярошевська Т. В. Актуальні питання розвитку сфери штучного інтелекту в Україні: в умовах війни та післявоєнний час. Current issues of the modern development of legal and philosophical sciences: collective monograph / Yaroshevska T., Spytka L. etc. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2024. 148 p. P. 5-14.
4. Ярошевська Т. В. Правова охорона, захист та комерціалізація об'єктів права промислової власності в умовах євроінтеграційних процесів. *Ампаро*. 2022. Том. 2. С. 166-172.